

Pastabos iš tolo

Škirpa ar Anyas —
traukiniu ar lėktuvu?

Martynas Gelžinis, plačiai žinomas klaipėdiškis lietuvis patriotas (spėju, kad jis yra vienintelis mūsų išeivijoje taip stipriai sekęs vokiečių spaudą ir literatūrą Klaipėdos ar iš viso Mažosios Lietuvos klausimu) "Naujienu" š. m. kovo mėn. 8 d. laidoje pasisakė dėl Lietuvos Užsienų Reikalų ministro Urbšio rašto, Klaipėdos gražinimo vokiečiams 1939 m. reikalą. Rašinyje "Dėl Urbšio rašto" M. Gelžinis sako, kad Urbšys, Berlyne gavęs ultimatumą, dėl Klaipėdos gražinimo vokiečiams, buvo vokiečių lėktuvu perskraidintas iš Berlyno į Kauną. M. Gelžinis pasigenda Urbšio rašto, kurį ministras turėjęs padaryti seimui, ministerių kabinetai, valstybės prezidentui. Apie tokį raportą buvę kalbama, bet niekas jo nesąs matęs pilnuoju ir jo galį visai nebūti. Tokiu raportu suinteresuotas, kitas mažlietuvių veikėjas Martynas Brakas esąs kreipėsi į Lietuvos Pasiautinybės ir paskirus diplomatus (jau prieš kelis metus), bet "niekas negalėjo pasakyti, ar ir kur to raportu nuorašas galėtų būti". Tarpe kitų, kuriuos, pagal M. Gelžinį, kreipėsi M. Brakas — buvo ir mūsų buvęs paskutinis Pasiautinybės Berlyne pulk. K. Škirpa, pats asmeniskai išgyvenęs Urbšio Ribbentropo susitikimo Berlyne išdavą, kalbėjusis su Urbšiu prieš jam vykstant pas Ribbentropą ir grįžus jau su ultimatumu. Bet kadangi "Urbšio rašto" niekur negalima būti surasti, M. Gelžinis dėkoja Dievui, kad mažlietuvis dr. Martynas Anyas tokį

raportą atkūrė, nes turėjęs (tuoj po 1939 m. kovo mėn. 22 d.) pasikalbėjimą su ministru Urbšiu ir tą pasikalbėjimą, dabar jau net penkių masinraščių puslapių formoje, pavadinęs "Pasikalbėjimas su užsienų reikalų ministru Juozu Urbšiu apie Klaipėdos krašto atidavimo pasitarimų eigą". Tą pasikalbėjimą M. Gelžinis vadina ypatingai svarbiu istoriniu dokumentu...

Kiek jis bus svarbus (ir iš viso ar dokumentas) ir ar turės bet kokios istorinės vertės — pamatysime kai bus paskelbtas. Mano dėmesį į tą "dokumentą" atkreipė jau vieną aplinkybę, kad jis (parašytas kada?) norima skelbti tik dabar — net daugiau kaip trims dešimtmečiams nuriūdėjus praeitin po ano, tariamo, Anyso-Urbšio pasikalbėjimo. Tai viena. Antra — bus labai įdomu jį paskaityti vistiek, nežinant, kad vargiai įsivaizduotina, jog ministras Urbšys būtų smulkiai išdėstęs kokiam nors valdininkui, nors ir klaipėdiškiui, jo ir Ribbentropo pasikalbėjimo turinį. Ministras Urbšys tuo laiku turėjo daugiau ir svarbesnių reikalų, negu daryti "išpažintį" Anyšui. Turint tai galvoje — dr. M. Anyso "dokumentas" ypačiai laukiamas, kad išvystytų dienos šviesą spaudos puslapiuose.

Kaip ir buvo galima laukti, pirmas į M. Gelžinio rašinį atsiliepė pulk. K. Škirpa, laišku "Naujienu" Redakcijai, kuriame galima įmatyti kai kurių šėšlių. M. Gelžinis teigia, kad Urbšys buvo iš Berlyno į Kauną perskraidytas vokiečių lėktuvu, gi Škirpa kalba apie Urbšio grįžimą į Kauną traukiniu... Be to, K. Škirpa teigia, kad jis neat-

simeną, jog M. Drakas į jį kada nors būtų kreipęsis dėl "Urbšio rašto". Tai dar nebūtų taip tragiška. Bet štai trenkianti žinia: vienas Urbšio rašto, surašyto Berlyne, po vizito pas Ribbentropą, nuorašas buvo duotas K. Škirpai (tada mūsų Pasiautinybės Berlyne), bet tas nuorašas, kaip sako Škirpa, "...per karą žuvo". Vadinasi M. Brakas nieko nesužinojo Pasiautinybės ir paskirus diplomatus, gi dabar iš tikrųjų vietos, kur toks raportas ar jo nuorašas galėjo ir turėjo (tikrumoje net buvo) būti, sužinome, kad to raportu nėra, jis karo metu žuvo... Tai dar ne viskas.

K. Škirpa tame savo laiške "Naujienu" pastebi, kad jau net prieš šešis metus yra parašęs dokumentinius atsiminimus "Lietuvos Nepriklausomybės Suformos", kuriuose net 90 puslapių esąs paskyręs įvykiams apie Klaipėdos praradimą. Esą laukia pajėgesnio leidėjo, nes pats lėšų tam neturįs. Prisipažįstu, kad šita mūsų pirmojo savanorio — kurejo, garbingo kario — politiko — diplomato, 1941 m. sukilimo vyriausybės galvos išpažintis" mane sukrėtė daugiau, negu bet kokia kita bendra lietuvišką reikalą liečianti blogiausia žinia — čia išeivijoje. Atsiminimai, dokumentuoti, parašyti asmenis, arčiausiai dalyvavusio Lietuvos istoriniuose (mūsų laikų) įvykiuose — "pelyja" kokiam nors privačiam "garaže". Kokio leidėjo K. Škirpa ieško? Kiek pinigų reikia jo atsiminimų knygai išleisti? Jėzau! Marija, kiek ir kokių knygų, net premijūtojų, čia išeivijoje per pastaruosius šešis metus yra išleista... Ko jos vertos, palyginus su istorinės reikšmės K. Škirpos atsiminimais? Kur sveikas protas ir kur pinigai? Kur mūsų sambūriai, sąjungos, fondai? Nejaugi romanai svarbiau kaip istoriniai faktai? O visgi leidėjų nėra. Žinoma, joks Lietuvos diplomatas nebuvo ir nėra įpareigotas rašyti ir leisti savo atsiminimus, juo labiau, kai jis negauna jokio atlyginimo iš krašto, kurį jis atstovavo. Bet tada jis neturi teisės savo žinioje laikyti archyvą, juo naudotis rašant atsiminimus dėl kurių derasi kaip privatus asmuo. Tas reikalas, šiuo atveju turėtų būti perduotas (su visu archyvu) laisvinimo veiksniams, jeigu kitaip susitarti negalima. Kai dėl Klaipėdos atidavimo liečiančių 90 puslapių — jais aš būčiau daugiausia suinteresuotas — būtų labai naudinga (ypačiai ryšium su dr. M. Anyso atsiminimais) patirti, ar K. Škirpa nesutiktų tą atsiminimų ištrauką paskelbti periodinėje spaudoje, įkandin po dr. M. Anyso atsiminimų? Jeigu tai būtų surišta su pinigų — kiek jo reiktų? Aš imčiau (tos ištraukos paskelbimui) iniciatyvos jam sukelti. Gyvenamojo laikotarpio, kuris apima ir Klaipėdos atidavimą, atsiminimai turi prasmingos reikšmės kol visi, to laikotarpio liudininkai, esame gyvi, kol vienas kitą galime priminti ar pataisyti. Kitaip — Škirpos ar Anyso atsiminimai, po visų mūsų mirties, kieno nors galės būti vertinami kaip "historical fiction"... Ypačiai turint galvoje, tai kad dabar istoriją rašo okupuotoje Lietuvoje. Ko laukiama?

Rinkome baltą — parinkome juodą

Balandžio 3 d. Los Angeles mieste vyko pirminiai rinkimai kandidato — sekantiems 4 metams, to milijoninio miesto burmistro postui. Kandidatų buvo net 13, kurių paskutiniuoju — 13-toje — pagal alfabetą, atsidūrė dabartinis, jau trijų kadencijų burmistras (mayor) — ne major, kaip kai kurie mūsų laikraščiai tą užimamą vietą vadina) Sam Yorty, registruotas demokratas, vieno TV komentatoriaus pavadintas "respublikonų garbės nariu". Betgi suskaičiavus balsus — Yorty užėmė tik antrą vietą, užleisdamas pirmąją juodųjų atsto-

Majoras Richardas Paukštaitis išskridamas taikos stebėtojo pareigoms į Vietnamą, Winnipeg aerodrome atsisveikina su savo 3 metų sūnumi Michaeliu. Atsisveikinti eilės laukia sūnus Frank 5 metų ir Vitas 6 m. Mrs. Paukštaitienė pasakė: "Pirmas kartas kai jis iškeliavo ilgą laiką ir aš nesijaučiu laiminga. Bet, jis tą pareigą pasirinko ir mes turime su juo sutikti". Photo: Winnipeg Free Press

MANITOBOS NAUJIENOS

MAJORAS PAUKŠTAITIS ISSKRIDO Į VIETNAMĄ

Winnipeg, Man. Free Press ilgame reportaže, iliustruotame 3 skilčių foto nuotrauka, aprašo kaip majoras Richardas Paukštaitis ir trys kiti Kanados Aviacijos bazės Winnipeg karininkai iškeliavo į Vietnamą dalyvauti karo paliaubų inspekcijos tarnyboje.

Iš Winnipeg išskrido majoras Richardas Paukštaitis, kap. John Voss, maj. Larry Burns ir majoras Jan McLennan.

Majoras Paukštaitis pareiškė, kad jis iškeliavo į Vietnamą taikos stebėjimo pareigoms su mišriais jausmais (mixed feelings).

vui Tom Bradley. Tie patys konkurentai buvo susitikę politinėje arenoje ir paskutiniuose Los Angeles burmistro (mayor) rinkimuose 1969 m., kur juodųjų atstovas Bradley pirmiausia rinkimuose išėjo (pagal %) didesniu laimėtoju negu Yorty. Dabar — Yorty procentas didesnis negu buvo 1969 m., Bradley — mažesnis, nežinant, kad Bradley yra pirmojoje vietoje. Lemiantieji rinkimai bus gegužės 29 d., kur burmistro postui bus tik du kandidatai (vietoje dabar 13 — kurių balsai pasiskirstė 12-kai baltų ir tik vienam juodam) ir čia bus lemiantis momentas, kai prieš balsuotoją atsidurs dilema — juodas ar baltas? Vietinėje (iš viso Amerikos) spaudoje rasišis klausimas vengiamas iš viso kelti, bet kai balsuotojas nueina į "būdą" — jis apsisprendžia, be jokios įtakos iš šalies. Kiek tai liečia tokio miesto, kaip Los Angeles, burmistro rinkimus — lemiantis veiksnys yra ar tu esi juodas ar baltas... Taip buvo 1969 m., spėju — taip bus dabar, gegužės 29 d. baigminiuose rinkimuose, kur tebus tik Yorty (baltas) ir Bradley (juodas). Nežinimu politinėmis pranašystėmis, bet drįstu spėti, kad gegužės 29 d., kai tebus tik du kandidatai — ir tik neginčijamos spalvos (vienas baltas, kitas juodas) — rinkimus laimės Sam Yorty. Kitaip ir negalėtų būti, nes Los Angeles miesto gyventojų sudėtyje juodieji tesudaro vos 25% ir baltieji 75%. Į Sam Yorty rinkimines kampanijas aktyviai buvo įsijungę ir lietuviai: Rūta Lee-Kilmoney per radiją ir TV, gi A. Skirius, vietinis lietuvių spaudos leidėjas per spaudą.

Iš lietuviško taško žiūrint, lietuviams ir teliaka balso tik už Sam Yorty. Nežinant kiek jis yra demokratas ar respublikonas, šiuo atveju tai ir neturi reikšmės, Sam Yorty yra daug kartų aštriai pasisakęs prieš komunizmą. Ne be to — jam yra gerai žinomas ir Lietuvos likimas.

Iš vienos pusės, jis pareiškė, nėra lengva palikti savo šeimą, bet iš kitos pusės bus įdomu pergyventi naujus patyrimus. Maj. Paukštaitis specialybė yra komunikacija, o maj. Burns ir kap. Voss yra pilotai ir maj. McLennan yra navigatorius.

Reikia tikėtis, kad lakūnai nebus paskirti pareigoms ant žemės kaip Kanados stebėtojų grupės nariai, išreikšę viltį maj. Burns, o maj. Paukštaitis pridūrė: "Matant tuos visus aviacijos sparnus sarmata būtų pasilikti ant žemės". "Šie vyrai mažai težino, kokios bus jų pareigos Vietnamė", pastebi Free Press šabo reporteris, bet instrukcijas jie gaus Montrea-

lyje ir pagaliau pačiame Vietname.

Pulk. Claude La France, CFB komandantas Winnipeg, pareiškė, kad jo įsitikinimu Kanados taikos stebėtojų pareigos bus Pietų Vietnamo srityse, kur taika jau egzistuoja, ir kad nebus bandoma

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

1903 — a time of no credit, a 12-hour workday, and no Payroll Savings Plan.

Buy Bonds
where you work
...now
that you can.

It's sort of like your grandfather telling you he used to walk 15 miles through the snow to get to school.

But it's true: today's working men and women have more advantages than their grandparents.

One of them is the Payroll Savings Plan — the easy, safe, automatic way to build a nest egg for the future.

When you sign up for the Payroll Savings Plan, an amount you specify is automatically set aside from your paycheck and used to

buy U.S. Savings Bonds. That way, even if you spend all your take-home pay, you're still building a steady savings. Grandpa would approve.

Take stock in America.

Buy U.S. Savings Bonds. Now 8 Bonds pay 4 1/2% interest when held to maturity of 12 years. 10 months (9 1/2% the first year). Bonds are redeemable at face value, or premium, when needed. They are insured by FDIC. Interest is paid quarterly. For details, see back of this coupon, and ask your employer for details.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street

Chicago, Ill. 60608

Nuo
1914 metų

Midland Savings apima naują taupymo ir namų paskolų reikalus visose mūsų apylinkėse. Dėkojame jums už mūsų parodytą pasitikėjimą. Mes norime būti jums naudingi ir ateityje.

Saskaitos apdraustos iki \$20,000.

5%
400 Savings
All accounts compounded daily — paid quarterly

MIDLAND SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
400 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE 284-0000

6%
2 Year Savings Certificate (Minimum \$5,000)

KNYGOS VAIKAMS IR JAUNIMUI

— Sek pasaką, mamytė, apie senus laikus, kai altvarai ir laumės skrajojo po laukus...

S. Petersoniene

Poezija ir pasakos yra vaikų mėgstami ne mažiau kaip žaidimai ar krikštaviniai. Naujienose galima gauti šių perlių ir žemčiukų mūsų mažiesiems bei jaunimui:

1. N. Butkine, VELYKU PASAKOS, 32 psl., telpa 6 pasakos ir DVY-NUKES, 34 psl. su 8 apsakymėliais ir vaikų pasaulio. Ačiū gausiai iliustruotas spalvotais viršelais, kainuoja po 1 dol.
2. Vanda Frankienė-Vaitkevičienė, SOKOLADINIS KISKELIS, pasaka mažiesiems. Jurates Eidukaitės iliustruoti. Didelio formato, 24 psl., gražus leidinys. \$1.50.
3. A. Giedrius, MURKLYS, 24 apsakymėliais vaikams. Dail. V. Simanavičiaus iliustruoti, 130 psl., \$1.80.
4. Stasė Vanagaitė - Petersoniene, LAUME DAUME, 17 eilėraščių, kaip pasaką, apie paslaptingąsias laumes Tėvų Zemeje. Labai gražus leidinys, didelio formato, kietais viršelais, gausiai dail. J. Kiburo iliustruoti, 64 psl., kaina 5 dol.
5. Maironis JAUNOJI LIETUVA, poema, 118 psl., \$1.00.
6. Alfonsas Vamburys, TRYS SAKALAI, Liet. Mokytųjų 8-os premijos knyga. Užeigiamas apsakymų, padavimų, legendos, novelės. Dail. V. Stankaitės iliustracijos, 186 psl., kaina 2 dol.
7. Juozas Švaistas, SAUNUS PENKETUKAS, apsakymėliai, kaip pasakos vaikams ir jų gyvenimo, svajonių ir tygių. Iliustruoti dail. Z. Sodeikienės. Didelio formato, kietais viršelais, puikūs 77 psl. leidinys. \$3.00.
8. Jonas Valaitis, SENOVES LIETUVIŲ DIEVAI, mitologijos posmai. Iliustruoti padavimais, legendomis ir pasakomis — kaip senovės lietuviai ir žemaičiai bendravo su savo dievais, 54 psl., \$1.00.

Vaiškai mėgsta ir nori skaityti. Dėlto iš pat mažens yra daug lengviau juos įpratinti lietuviškai skaityti ir mylėti lietuvišką knygą. Jei tėvai išbalansuoti vaikams perkamas dovanas — pušs knygų, pušs žaislų — lietuviško auklėjimo rodyklė staiga pakiltų aukštyn.

NAUJIENOS,

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO, ILL. 60608

ALFONSAŠ NAKAS

KNYGA APIE LENKŲ SADIZMĄ

Petras Česnulis
NUZMOGINTIJAI

Vilniečių golgota lenkų okupacijoje. Vilniaus Krašto Lietuvos S-gos leidinys. Kalbą taisė Vladas Kulbokas. Viršelis dail. T. Valiaus. Spaudė "Rūtos" spaustuvė Hamiltone, Ont., Kanadoje. Tiražas 750 egz. Kaina nepažymėta, bet parduodama po 5 dol.

Šio dienraščio puslapiuose man teko ne kartą aptarti knygas, vaizduojančias bolševikų žiaurys. Jų jau turime visą krūvą. Nemaža knygų bei straipsnių prirašyta ir apie naujų nekšybes. Bolševikai ir naciai, bolševikai ir naciai. Apie jų nekšingus darbus žinome ir kalbame jau gerą keltvį šimtmečio. Bet ką išgyveno tie, kurie buvo papuolę į lenkų nagus, tai dažnas neturime jokio supratimo. Kad ir šių eilučių autorius. Gyvenau Vilniuje visą vokiečių, 1941–1944 metais. Gyvenau su draugu didelio namo trečiame aukšte, o antrame aukšte gyveno trys grynakraujai vilniečiai, kurių vienas irgi buvo po kalėjimus tasytas. Su anais labai giedriais, linksmis vilniečiais dažnai puotaudavome tai jų, tai mūsų bute. Lenkus jie neretai pakeikdavo, bet didelių baisių niekada nepasakodavo. Dirbau įmonėje su labai kultivuotu, inteligentišku, ramiu vyru, kuris, tuomet ar ne 28-rių metų, jau buvo žilutėlis. Jis buvo lenkų kalėjimuose atsidėjęs aštuonerius metus ir vos gyvas, tik karo dėka, išėjęs (apie jį ir čia recenzuojamoje knygoje net keliais atvejais rašoma). Girdėjau iš kitų žmonių neišikių užuominų, jog jis labai daug iškentėjęs, bet jis pats man irgi niekada

širdies neatvėrė. Ne dešimtis, o šimtus Vilniaus lietuvių anais jaunystės metais pažinau, su kai kuriais susidraugavau pačiam Vilniuje, su kitais vėliau Vokietijoje, dar su kitais vėliau Amerikoje, bet nė vienas niekada šitaip aiškiai neprašneko, kaip prašneko ką tik perskaitytoje "Nuzmogintųjų" knygoje mano, regis, niekada nesutiktas, — nepažįstamas autorius Petras Česnulis.

Knygos pradžioje talpinamas ilgas, net 26 puslapių gryo tekstas, Antano Juknevičiaus įvadas, kažkodėl pavadintas ne įvadu, o "Vietoj įvado". A. Juknevičius, paremdamas eile pavardžių ir įvykių datų, labai vaizdžiai nušviečia Vilniaus krašto lietuvių būklę "Laikotarpyje tarp abiejų pasaulinių karų", taigi tarp 1918–1939 metų. Jis palidija visą eilę lenkų administracijos žiaurijų, lietuvių visiškai be jokios, arba dėl labai menkos priežasties suiminių, kalinių, net žudant. Aprašo lenkų valdžios kelias bylas ir apkaltnimus be kaltės įrodymų. Nors apie A. Juknevičių knygoje nieko nepaaiškinta, bet iš kelių jo paties užuominų sužinome, jog jis buvo advokatas. Atsivertę LE IX tomą randame, jog tai buvo didelis Vilniaus krašto lietuvių veikėjas, o kaip advokatas lenkų teismuose gynęs per tūkstantį lietuvių politinių bylų.

Petro Česnulio pasakojimas prasideda su 39-tu puslapiu ir tęsiasi iki 244-tojo. Dramos pradžia — 1936 m. sausio 7 ir 8 naktis. Vieta — Lomžos miestas, privatus lenkų kariuomenės atvejais rašoma). Girdėjau iš kitų žmonių neišikių užuominų, jog jis labai daug iškentėjęs, bet jis pats man irgi niekada

Lavytos kaimą, Varėnos valdijoje, visiškai prie demarkacijos linijos. Tik vakarykščiai grįžę iš atostogų, kur savųjų tarpe sutiko naujuosius 1936 metus. Po vidurnakčio į kapitono butą įsibrauna du žandarai ir autorių suima. Kaltina priešvalstybine veikla, nes per demarkacijos liniją į Lietuvą ejo kaimynai, su laikyti ir iškirsti, turėjo kažkokį bereikšmį raštelį, kuris buvo priskirtas autoriaus rankai.

Nuvezus į Varšuvą, tardo gal dešimt tardytojų ir reikalauja prisipažinti, jog teikė Lietuvai karines žinias. Pradžioje gan mandagiai, tik žodžiais. Paskui atvažiuoja žvalgybos viršininkas ir į darbą paleidžia kumščius. Kai nieko neišgavo, nesigėbavo ko išgauti, kartą ir kitą sumtjam buvo per kūną leidžiama elektros srovė, kurios veikimą autorius pakankamai vaizdžiai aprašo. Kai ir vėl rezultatai nesulaukta, kelius kartus P. Česnulis nuoga siuntė į mažytį, tamsų, lyg karstą, karcerį, pripildytą šalančio ir ledeliu aptraukto vandens. Iš ten jį išleisdavo tik visiškai stingstančiais sąnariais, jau prieš sumunkant. Išleisdavo tik tam, kad ir vėl galėtų "kalbėti" su sadistišku tardytoju. Savo tardymus nuošaliai palikęs, autorius vėl ir vėl įterpia išgyvenimus sumtų savo šeimos narių bei kaimynų (jų pavardžių nebeminėsiu, kad per daug neišstiečiau rašinio), kurie tuo pačiu metu buvo tardomi, mušami, kankinami Vilniuje. Keletą dienų ir naktų tardytas bei kankintas, autorius buvo pristatytas karo lauko teismui. Normaliomis aplinkybėmis iš ten būdavo tik du keliai: į kapus, ar į laisvę. Karo lauko teismas, jokių kaltės įrodymų negavęs, P. Česnulis išteisino, bet... į laisvę neišleido. Jis buvo atvežtas į

Vilnių, į Lukiškės. Čia buvo išrengtas iš kario uniformos. Darbar jau tardė kaip civilį ir ruošė naują bylą. Tardė ir kankino 8 mėn. Vėl buvo teismas. Ne tik jam, bet ir visiems kitiems į jo bylą įveltiems, kurie irgi buvo kalinami tuos 8 mėnesius, ir kartu suvesti į teismo salę. Čia sužinojome, kad o, dievai, buvo kalinama, tardoma (aišku, mušama ir kankinama!) ir 12-ko metų amžiaus Stoskų dukrelė (jos vardo autorius nepaisimena), nes ji, mat, buvo ta, kurios rankose rastas "baisusis" raštelis. Kadangi ji buvo "prisipažinusi" ir jau šitiek iškalejusi bei iškentėjusi, tai teisme buvo "išteisinta".

Petras Česnulis gavo aštuonerius metus, neįskaitant beveik metų, išsidėtų prieš teismą. Tai atsitiko 113 knygos puslapyje. Toliau jau autoriui tenka "svečiuotis" Lukiškėse, kentėti badą, šaltį ir kantis su milijonais blakčių Gardino kalėjime, sukli malūną šventam Kryžiui (koks makabriškas makabriško kalėjimo vardas!) ir be maisto, be vandens pėsčiomis keliauti per vokiečių trempiamą Lenkiją bei Ukrainą bene savaitę trukusiam mirties žygyje, kur iš 1,200 kalinių gyvi beišlieka tik 500. Žinodamas, kad rašysiu recenziją, buvau pradėjęs žymėtis ciutuotinas žiaurijų aprašymų vietas. Jų prisirinko tiek daug, kad nuo citatų turėjau visai atsakyti. Puse knygos gi negali į dienraščio puslapius perkelti. Reikia, kad skaitytojai perskaitytų visą knygą patys.

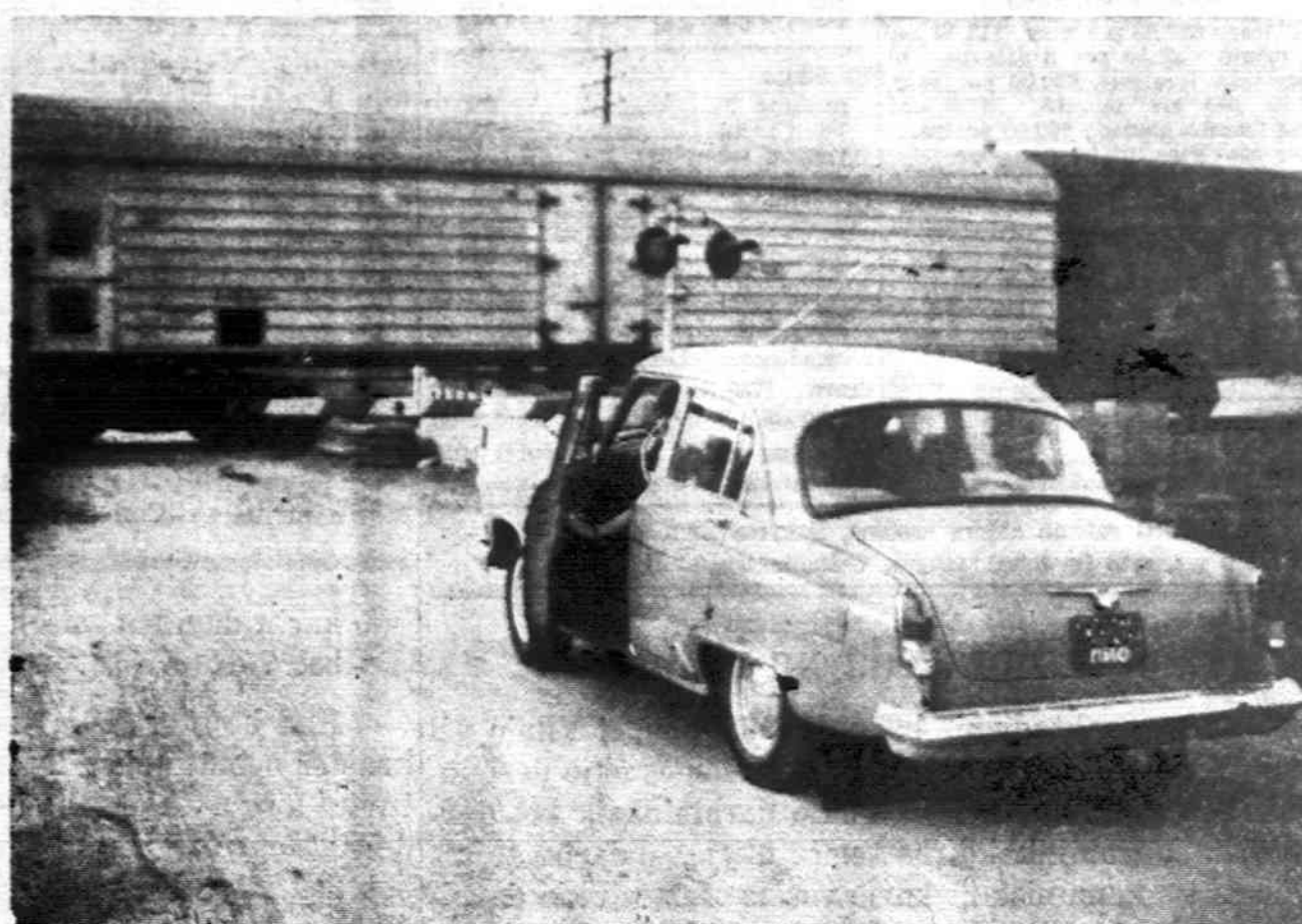
Autorius pasakoja vaizdžiai ir įtikinamai. Yra šiek tiek pasikartojimų, kurių reikėjo vengti (pavyzdžiui, dėl nuolatinio grandinių žvangėjimo). Yra ir perdėto jausmingumo pasiveršimų, kaip priesaikos "mylėti Vilnių amžinai. Bet tie keli pasakojimo nesklaidumai, kurių nebūtų įgudusiam autoriui rašant, knygos vertės ne kiek nesumažina. Gal net priešingai: geriau pajusti, kas autorių labiausiai jaudino, kas jo atmintin giliausiai įsirežė. Pasakojime yra nemažai humoro, net sarkazmo (sacharino) pavidimas lenkų žvalgams, guodo tardymams ir teismams už "priešvalstybinę veiklą", bet niekur nėra perdėto, melo, rafinuotumo. Paprastas negirdėtas baisių įvykių aprašymas kaip tik labiausiai veikia į skaitytojo nervų sistemą. Prisipažinsiu, kad jau nuo Gardino kalėjimo aprašymų nekantariai ėmiau laukti vokiečių lenkų karo ir išvadavimo ir negalėjau akių atitraukti, kol to karo sulaukiau. Ak, su karo pradžia prasidėjo pati baisiausia pasakojimo dalis ir tik paskutiniai keli puslapiai leido lengviau atsikvėpti.

Mįslingas, bet puikus T. Valiaus viršelis. Ant šviesiai pilkos drobės raudonos kalėjimo lango grotos, juodos durys, juoda kalinio akis lange ir dar keletas rebusinių piešinių, kurių prasmę kiekvienas savaip išaiškina. Jei čia ką prikišti, tai tik gal viršelio grafikos giedrumą, vietoj laukto niurumo.

Kalba, kaip minėjau, taisyta Vlodo Kulboko. Tikrai, gali jausti, kad ten, kur kalba taisyta, tai ir pataisyta. Tačiau, antra vertus, spaustuvių kalba taip nutaisyta, kad man niekada neteko matyti nė vienos lietuviškos knygos, su tiek spaustuvių klaidų. Leidėjai pridėjo klaidų atitaisymo sąrašą, kuriame sužymėjo 81 spaudos klaidą. Greit įsitikins, kad leidėjai toli gražu ne visas klaidas sužymėjo, nuo 18-to puslapio pats pradėjau jas rankioti ir pririnkau, neskaitydamas sąrašą paskelbtųjų, dar... 169. Tad leidėjai ir aš bendrai suradome 250 (du šimtus penkiasdešimt) spaudos klaidų. Bet tikrai žinau, kad aš ne visas dar pastebėjau, nes, autoriaus aprašomų baisių patyčių, neretai klaidų žymėjimąsi pamiršdavau. Be to, palikau neužregistravęs taškų trūkumo sakinių gale, nors tokių

Pavergtoje Lietuvoje

FOTO REPORTAŽAS

Rusiškas prekinis traukinys, riedantis Rusijos liik. Su traukinių judėjimu dabartinėje Lietuvoje gerai susipažinęs mūsų tautietis tuo reikalu šitaip pasakė: "Šie traukiniai į Lietuvą atidunda tušti arba pustuščiai, bet iš Lietuvos, kai juos pilnus prikrauna, tai vos išstena, negali pasijudinti". Nuotrauka imta praeitą rudenį, visai netoli Vilniaus.

buvo vėl visa virtinė. Tos negirdėtos gausios spaustuvių klaidos ir yra pats didžiausias knygos minusas. Antras, kiek mažesnis minusas, tai nuotraukos. Įdėta jų 12, bet tik viena — vieningė, 169 puslapy, gėdos nedaro. Visos kitos arba visiškai tamsios ir murzinos, arba visiškai išblukę, įskaitant ir paties autoriaus bei Juozo Bakanausko portretus.

Knygos gale pridėtas apie septyniadesimties lenkų nužudytų Vilniaus krašto lietuvių sąrašas. Autorius teisingai pastebi, jog čia tik maža dalelė, tik jo žinomų, kankinių ir kad tas sąrašas duodamas "tik pavyzdžiui, kaip lietuvių buvo naikinami" (prie kiekvienos pavardės, arba, jei šeimų, tai pavardžių grupės, pažymėta, kur, kada, kokiomis aplinkybėmis jie buvo nukankinti). Kitame sąraše paskelbtos 62 pavardės bei organizacijos, prie knygos išleidimo auka prisidėjusios.

Nepaisant spaustuvių klaidų, kurios neretai skaitytoją gerokai erzina, ši knyga rekomenduotina kiekvienam lietuviui. Aš net stebėtu neatsistebiu, kodėl Vilniaus krašto lietuvių taip ilgai laukė ir tik dabar, 1973-ųjų pradžioje, Petro Česnulio baisy liudijimą prieš lenkus paskelbė? Ši knyga turėtų būti išpirta be matant Naujienų skaitytojų, kurie mano recenziją perskaitė. Pasisekima, taip sakant, garantuojama. Ir garantuojau jautresniems keletos naktų baisy sapnams. Laikas jau pažinti mums mūsų tautos sukrėčionintojus, Vilniaus unijos didvyrius, Vil-

niaus krašto grobėjus ir lietuvių bei kitų tautų naikintojus. Ir koks sutapimas: VKLS-ga paskelbė romanui konkursą, o Petras Česnulis davė medžiagos nors ir dešimčiai romanų. Jei tik konkurso taisyklės būtų perredaguotos ir premija padvigubinta, mūsų didieji beletristai gal tikrai susigundytų P. Česnulio šūrupą keliantį pasakojimą panaudoti.

Beje, pasiuntus 5 dolerius, knygą galima gauti pas VKL S-gos c. v-bos narę Eugeniją Butotienę, kurios adresas yra: 415 Golden Gate Ave., Detroit, Mich. 48203.

JEIGU NEBŪTŲ SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ, NEBŪTŲ IR NAUJŲŲ!

Prof. Vaclovo Biržiškos "Senujų Lietuviškų Knygų Istorija" yra veidrodis, kuriame atsispindi pirmųjų lietuviškų knygų kelias. Kietais viršeliais įristos knygos kaina yra tik \$3.00, minkšt. \$2.50.

Knyga Jums bus pasiūsta, jei atsiųsite pinigus šiuo adresu: NAUJENOS, 1739 S. Halsted Street, Chicago, Ill. 60608.

Philomena sako...

DOLERIAI TURI KOJAS, jie greit išeina ir nebegrižta. Jūsų doleriams reikia vado, kad jie nepaklystų.

Jūs jiems patarnaukite, nuneškite į Chicago Taupymo ir Skolinimo Bendrovę. Tenai jūsų doleriai bus saugioj vietoj ir augšti nuostimčiai auklės naują dolerių šeimą.

Įdedant penkis šimtus dolerių, gausite labai naudingą dovaną nemokamai, gražų spalvotą dekį — "blanket".

5%

Regular Passbook Account

5 1/4%

90 Day Passbook Accounts

5 3/4%

\$1,000 or more Savings Certificate (1 to 2 years)

6%

\$5,000 or more Savings Certificate (2 to 10 years)

CHICAGO ****

savings and loan association

6245 South Western Ave. 476-7575

Nesenai išėjusi laukta

Juozės Vaičiūnienės knyga

TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENČIŲ TAKAIS

100 didelio formato psl., daug paveikslų. Kaina \$2.00.

Persiuntimui paštu reikia pridėti 25 c. egzemplioriui. Ansambliai, chorai, grupės, užsakydamos 10 ar daugiau egzempliorių, nemoka pašto persiuntimo išlaidų.

Knygą galima gauti Naujienose arba pasiunčiant čekį ar Money orderį tokiu adresu:

NAUJENOS

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Mes švenčiame 50 m. sukaktį Mokame iki 6% Dividendus ir dar duodame dovanų.

JEI PADESITE TAUPYMO SĄSKAITON \$100 ar daugiau, tai galėsite gauti šotį ir 4 stiklus.

JEI PADESITE \$500 ar daugiau, tai iš 40 dovanų galėsite pasirinkti padažo šildytuvą, žvakių, patarnavimų lėkštes, dėžutę duonai, nerūdijamo plieno dubenį daržovėms maišyti, elektros laikrodį virtuvei ir daugelį kitų vertybių.

JEIGU PADESITE \$5,000 ar daugiau, tai iš 40 dovanų, galėsite pasirinkti rankinius ir stalo laikrodžius, dakrono antklodę, radiją, foto aparatą, šildomą lėkštę, spirtintuvą, elektros keptuvą, Corning kavinuką ir daugelį kitų vertybių.

VIENAI SĄSKAITAI VIENA DOVANA.

DARBO VALANDOS: Pirmadienį, antradienį nuo 9 ryto iki 4 po pietų. Ketvirtadienį nuo 9 iki 6 val. vak. Penktadienį nuo 9 iki 7 val. vak., o šeštadienį nuo 9 ryto iki 1 po pietų. Trečiadieniais uždaryta.

UNIVERSAL

SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

1800 So. Halsted St.

Chicago, Ill. 60608

VIENA STIPRIAUSIŲ BENDROVIŲ, TURINTI DIDELES ATSARGAS.

Isteigta 1923 metais.

Tel. 421-3070

Istaigos pietuose klemas automobiliams pastatyti.

TEL. PR 3-3229

DR. ANNA BALIŪNAS

AKIU, AUSŲ, NOSIES
IR GERKLĖS LIGOS

2858 W. 63rd Street

Valandos pagal susitarimą

Rez. tel. 239-4683

DR. K. G. BALUKAS

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

6449 So. Pulaski Rd. (Crawford
Medical Building). Tel. LU 5-6446

Prima ligonius pagal susitarimą.
Jei neatliepias skambinti 374-3012

DR. C. K. BOBELIS

INKSTŲ IR ŠLAPIMO TAKŲ
CHIRURGIJA

Tel. 695-0533

Fox Valley Medical Center

840 SUMMIT ST.

ROUTE 58, ELGIN, ILLINOIS

DR. PETER BRAZIS

PHYSICIAN AND SURGEON

2434 WEST 71st STREET

Ofisai: HEmlock 4-5949

Resid.: 388-2233

OFISO VALANDOS:

Armadieniais ir ketvirtadi. 1-7 val.

antradi. penktadieni. nuo 1-5, treči-
adi. ir šeštadi. tikai susitarus.

Rez.: GI 5-0673

DR. W. EISIN - EISINAS

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei neat-
liepias, skambinti MI 3-0001.

DR. NINA KRAUČEL - KRAUČELJUNAITE

AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS

6132 So. KEDZIE AVE.

Tel. WA 5-2670.

Neatliepias — skambinti

471-0225.

Valandos pagal susitarimą.

Ofisai: tel. HE 4-1818 arba RE 7-9700

Residencijos: PR 6-9801

DR. J. MESKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

VIDAUS LIGŲ SPEC.

2434 WEST 71st STREET

VALANDOS: Pirmadieniais, antradi-
eniais, ketvirtadieniais ir penkta-
dieniais nuo 3 iki 7 val. popiet.

Šeštadieniais nuo 9 iki 11 val.
ryto tik susitarus.

Trečiadieniais uždaryta.

DR. FRANK PLECKAS

OPTOMETRISTAS

KALBA LIETUVISKAI

2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149

Tikrina akis. Pritaiko akinius ir
"contact lenses".

Val. pagal susitarimą. Uždaryta treči-
adieniais.

DR. LEONAS SEIBUTIS

INKSTŲ, PUSLĖS IR
PROSTATOS CHIRURGIJA

2656 WEST 63rd STREET

Val.: antradi. nuo 1-4 po pietų,
ketvirtadi. nuo 5-7 val. vak.

Ofiso telefonai: 776-2880

Naujas rez. telefonai: 448-5545

DR. P. STRIMAITIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Bendra praktika ir chirurgija

Ofisai: 2750 West 71st St.

Tel.: 925-8296

Valandos: 2-8 val. vak. Penktadieni-
mi 10-12 ir nuo 2 iki 8 val. vak.

Šeštadieniais ir trečiadieniais
uždaryta.

Rez. tel.: WA 5-3059

DR. VYT. TAURAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Bendra praktika, spec. MOTERŲ LIGOS

Ofisai: 2652 WEST 59th STREET

Tel.: PR 8-1223

OFISO VAL.: pirmi, antradi, trečiadi-
ni penkt. 2-4 ir 6-8 val. vak. Šeštadi-
eniais 2-4 val. po pietų ir kitu laiku
pagal susitarimą.

V. Tumasonis, M. D., S. C.

CHIRURGAS

2454 WEST 71st STREET

Ofiso telefonai: HEmlock 4-2123

Resid. telefonai: Gibson 8-6195

Prima ligonius pagal susitarimą. Jei
valandos skambinti telefonai HE 4-2123
Jei neatliepias, tai telefonai GI 6-6195

P. SILEIKIS, O. P.

ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS

Aparatai - Protezai, Med. Ban-
džiai. Speciali pagalba kojoms
(Arch Supports) ir t. t.

Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1

2850 West 63rd St., Chicago, Ill. 60629

Tel.: PRespect 6-5084

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS
IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIRKIMO IR PARDOS

IR PROSĄ SUŽINOTI PER

NAUJIENAS

LIETUVIŲ TAPŲ PIR

